

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΘΕΙΑΣ

Του Παναγιώτη Τελεβάντου

=====

Δεν έχω πρόθεση να μπλέξω τον καλό αναγνώστη με θεολογικούς, φιλοσοφικούς και επιστημονικούς ορισμούς, ούτε να αναφερθώ στις αθειστικές φιλοσοφικές σχολές της ευρωπαϊκής διανόησης των Φώυερμπαχ, Μαρξ, Φρόυντ, Νίτσε, κτλ., επειδή η αθεία που συναντούμε στις μέρες μας, κατά το πλείστον, στο περιβάλλον μας, δεν είναι αυτής της μορφής.

Θα σας απασχολήσω με το πρόβλημα της αθείας, όπως το έζησα στο χώρο της παιδείας και της κοινωνίας που κινούμαι. Έχω την ισχυρή πεποίθηση ότι μονάχα αυτά που μαθαίνει κάποιος εμπειρικά έχουν κάποια αξία και όχι κάποιες θεωρίες που ανακαλύπτει τις ώρες της μελέτης ή της περισυλλογής του. Όχι ότι η μελέτη ή η περισυλλογή δεν βοηθούν. Η πρώτη έχει τεράστια σημασία επειδή κωδικοποιεί τις εμπειρίες της συνολικής σοφίας των ανθρώπων και καταγράφει τις υψηλές εμβειρίες συλλήψεις των ιδιαίτερα προικισμένων ανθρώπων. Οσο για την περισυλλογή είναι κεφαλαιώδους σημασίας διότι στρέφει τον άνθρωπο προς τον εαυτό του για να αξιολογήσει τις εμπειρίες της εξωτερικής του περιπλάνησης.

Ολες οι πιο πάνω όμως αναγκαιότητες διεργασίες συνιστούν τη θεωρητική κάλυψη των πραγμάτων. Είναι τα "in vitro" εργαστηριακά πειράματα, όπως τα αποκαλούν οι γιατροί, τα οποία αν δεν αποδειχθούν αποτελεσματικά "in vivo", δηλαδή από τη θεραπευτική τους ιδιότητα στους ασθενείς που τα χρησιμοποιούν, δεν είναι σε τελική ανάλυση τα φάρμακα που χρειαζόμαστε.

Για να διαγνώσουμε το φαινόμενο της αθείας θα χρειαστεί να ξεκαθαρίσουμε τις ακόλουθες πέντε έννοιες:

- α) Αγνωστικιστής,
- β) Αντίθεος,
- γ) Δειστής,
- δ) Βιταλιστής, και
- ε) Α-Θεος.

Ας πάρουμε τους όρους με τη σειρά.

Ο ΑΓΝΩΣΤΙΚΙΣΤΗΣ

α) Ο "Αγνωστικιστής" είναι ψυχρός, ήρεμος και λογικός στην αντιμετώπιση της αθείας του. Δεν έχει εμφανή εμπάθεια κατά του Θεού και ούτε σαρκάζει τα θεία, αλλά απλώς ομολογεί: - Αγνώω το Θεό. Δεν Τον συνάντησα ποτέ μου, αλλά παρά το γεγονός ότι οργάνωσα τη ζωή μου ως να μην υπάρχει Θεός, αν τυχόν υπάρχει, είμαι ανοικτός και πρόθυμος για τη μεγάλη αυτή στιγμή. Οι γνήσιοι αγνωστικιστές είναι συνήθως μια ελάχιστη μερίδα ανθρώπων, κάτοχοι ευρείας παιδείας, ισορροπημένες προσωπικότητες και άτομα υψηλού δείκτη νοημοσύνης. Η συζήτηση μαζί τους μπορεί να γίνει σε πολύ νηφάλιους τόνους, αλλά η μεταστροφή τους στην πίστη απαιτεί κυριολεκτικά την άμεση και συγκεκριμένη επέμβαση του Θεού.

Ο ΑΝΤΙΘΕΟΣ

β) Ο "Αντίθεος" είναι αυτός που κατά βάθος πιστεύει (τις περισσότερες φορές πιο πολύ από αυτούς που θεωρούμε πιστούς), αλλά ο οποίος έχει μια πολύ λανθασμένη προσέγγιση στο θέμα της πίστης. Ο "Αντίθεος" συνήθως βρίζει, χλευάζει, βλασφημεί, ειρωνεύεται και τσακώνεται με το Θεό, επειδή έχει κάποια προβλήματα μαζί Του, είτε για κάποια προσωπικά, οικογενειακά, είτε άλλης φύσεως θέματα που τον βασανίζουν. Πρόκειται συνήθως για άνθρωπο που δεν δέχεται να σηκώσει το σταυρό που του έδωσε ο Θεός με υπομονή και καρτερία και γι' αυτό τηρεί απέναντί Του εχθρική στάση και πεισμώνει σαν μικρό παιδί που κάνει αταξίες και τιμωρείται. Ετσι επειδή είναι χολωμένο δεν δέχεται να πάρει λ.χ. το παγωτό ή τη σοκολάτα που του προσφέρουν οι γονείς του με αποτέλεσμα να αυτοτιμωρείται για το πείσμα που δείχνει.

Χαρακτηριστικό δείγμα “Αντίθεου” αποτελεί ο παγκοσμίου φήμης νεοέλληνας λογοτέχνης Νίκος Καζαντζάκης την πνευματική παθολογία του οποίου θα ήταν ενδιαφέρον να αναλύσουμε σε προσεχές άρθρο.

Ο "ΔΕΙΣΤΗΣ"

γ) Ο “Δειστής” (η λέξη παράγεται από τη λατινικό όρο *deus*, που σημαίνει Θεός) είναι αυτός που πιστεύει ότι υπάρχει Θεός δημιουργός του κόσμου, αλλά ο οποίος δεν ζητά από τα πλάσματά Του να Τον λατρεύσουν και να προσαρμόσουν τη ζωή τους σύμφωνα με το θέλημά Του. Πρόκειται δηλαδή για άνθρωπο που δεν πιστεύει με τη θρησκευτική έννοια του όρου, αλλά γι’ αυτόν που έρχεται να απαντήσει με τη φιλοσοφική αρχή του αιτίου - αιτιατού το ερώτημα της δημιουργίας του κόσμου.

Ο "ΒΙΤΑΛΙΣΤΗΣ"

δ) Ο “Βιταλιστής” (ο όρος ετυμολογείται από το Λατινική λέξη *vita* που σημαίνει ζωή) είναι εκείνος που πιστεύει ότι η ζωή είναι αυτοσκοπός, διότι έχει μέσα της το “τέλος” (στα αρχαία Ελληνικά ο όρος αυτός σημαίνει το σκοπό), για τον οποίο υπάρχει ο άνθρωπος.

Αναφερόμαστε μ’ άλλα λόγια στην “εντελέχεια”, όπως την ονομάζει ο μεγάλος φιλόσοφος της αρχαιότητας Αριστοτέλης. Το “βιταλιστή” τον συναντούμε πολλές φορές με δειστικές αντιλήψεις. (Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας άλλωστε το ότι για την “εντελέχεια” μίλησε πρώτος ο φιλόσοφος ο οποίος έκανε αναφορά στο “πρώτο κινούν ακίνητο”, δηλαδή ο Αριστοτέλης).

Ο “βιταλιστής” αντιμετωπίζει το θάνατο ως ένα φυσικό γεγονός τον οποίο θεωρεί ως φυσική κατάληξη όλων των ζωντανών οργανισμών και επομένως και της ανθρώπινης ύπαρξης και ως εκ τούτου δεν προσδοκά οποιαδήποτε μορφή ζωής επέκεινα του τάφου. Τέλος,

Ο "Α-ΘΕΟΣ"

ε) Ο “Α - Θεός” (από το “α” το στερητικό και τη λέξη Θεός) είναι αυτός που ζει ως να μην υπάρχει Θεός που προνοεί για τα πλάσματά Του. Ο “Α - Θεός” δεν έχει επίσης καμιά δυσκολία να συμμετέχει στη λατρευτική ζωή της θρησκείας που ανήκει, ούτε να δέχεται θεωρητικά τη δογματική της διδασκαλία. Στην πράξη όμως ζει ως να μην υπάρχει Θεός. Τον επικαλείται μόνο όταν Τον χρειάζεται για να τον βγάλει από τις δύσκολες περιστάσεις της ζωής του. Τον χρησιμοποιεί σαν *deus ex machina* (από μηχανής Θεό). Μ’ άλλα λόγια ο Θεός του είναι χρήσιμος για να υπηρετεί το ανθρώπινο θέλημα κι όχι ο άνθρωπος το θεικό.

Ο “Α - Θεός” πιστεύει στην ευσπλαχνία αλλά όχι στη δικαιοσύνη του Θεού επειδή του χρειάζεται ένας βολικός Θεός που θα του επιτρέψει να αμαρτάνει ανενόχλητος. Ο “Α-Θεός” φαντάζεται το Θεό σαν ένα καλόβολο, ασπρομάλλη γεροντάκο, ο οποίος, όπως ακριβώς ο παππούς του, δεν του χαλάει κανένα χατίρι.

Γι’ αυτό το λόγο μόλις κάποιο από τα όνειρα, τις επιδιώξεις, την υγεία, την οικονομική και κοινωνική του επιφάνεια την επαγγελματική του σταδιοδρομία ή την οικογενειακή του ευτυχία απειληθούν προστρέχει στο Θεό για να Τον καλέσει να του τα διασφαλίσει.

Ο “Α - Θεός” δεν είναι όμως σε καμιά περίπτωση διατεθειμένος να προσαρμόσει τη ζωή του σύμφωνα με το θεικό θέλημα. Σύμφωνα με τον εύστοχο χαρακτηρισμό του Αγγλικανού επίσκοπου Robinson, φαντάζεται το Θεό “up there” για να κάνει ανενόχλητος “down here” ότι θέλει. Ο Θεός τη δουλειά Του (που συνίσταται στο να υπηρετεί τα πάθη και τις υλικές μας ανάγκες) και εμείς τη δική μας (ότι ο καθένας μας θεωρεί σωστό κι ότι νομίζει ότι τον κάνει ευτυχισμένο).

Αμέθυστος